İNTERNETTE SÖZLEŞMELERİN KURULMASI

Arş. Gör. Adem YELMEN[*]

ÖZET

İnternet kullanımı, sözleşmelerin kuruluşunda giderek yaygınlaşmaktadır. Bu çalışmada internetin söz konusu konumu karşısında öncelikle alana ilişkin kavramlar açıklanmıştır. Akabinde internet üzerinden sözleşmelerin kurulmasında istifade edilen araç ve usuller incelenmiştir. Son olarak sözleşmenin kurulduğu ve hüküm doğurduğu âna yönelik açıklamalara yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İnternet, sözleşmenin kurulması.

ABSTRACT

Use of the Internet is becoming increasingly common foundation of contracts. In this study, firstly concepts related to the field are examined in the face of this location of internet. Afterwards, means and procedures which used the establishment of the contract on the Internet are examined. Finally, the establishment and when arising of contract are examined.

Keywords: Internet, the establishment of contract.

[*] İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi.

I. GİRİŞ

Sözleşmelerin kurulabilmesi için tarafların fizikî olarak bir arada bulunmaları gerekmemektedir. Bu durum, irade beyanlarının birbirleriyle buluşabileceği bütün ortamlarda sözleşmelerin kurulmasına imkân vermektedir[1]. Günlük hayatın hemen hemen tüm alanlarına yayılmış olan internet kullanımı da, sözleşmelerin kuruluşunda ve hatta ifasında önemli bir araç haline gelmiştir. Gerçekten de, günümüzde bireyler, bulundukları yerden internet aracılığıyla almak istedikleri ürün veya hizmetin değişik türlerini araştırıp karşılaştırabilmektedirler. Bu araştırma neticesinde herkes, kendisine en uygun ürünü veya hizmeti belirleyip, siparişini yine internet üzerinden verebilmektedir. Hatta böyle bir halde ödeme de internet üzerinden gerçekleştirilebilmektedir.

Fertler arasındaki ilişkilerin internet vasıtasıyla kurulması neticesinde, elektronik ticaret ve bu ticarî ilişkilerin gerçekleştirilmesinin aracı olarak elektronik sözleşme kavramları ortaya çıkmıştır. İnternet dünyanın her yerinden erişilebilen milletlerarası bir ağdır. Bu sayede internet üzerinden milletlerarası nitelikli sözleşmelerin kurulmasını daha kolay hale getirmektedir[2]. Zira internet, milletlerarası sınırları ortadan kaldırarak, birçok farklı ülke vatandaşları arasında sözleşme ilişkisi kurulmasına imkân vermektedir. Aşağıda da internette bu neviden ilişkilerin kurulması süreci ele alınmıştır.

II. İNTERNET, SÖZLEŞME, İNTERNET ÜZERİNDEN KURULAN SÖZLEŞME VE ELEKTRONİK ARAÇLAR MARİFETİYLETİCARET KAVRAMLARI

A. İnternet

İnternet sözcüğü, *"international"* ve *"network"* kelimelerinin birleştirilmesinden oluşturulmuştur ve *"milletlerarası ağ"* anlamına gelen bir kavramdır[3]. Daha teknik anlamıyla internet, belli bir bölgeyi veya geniş alanı kapsayacak şekilde işleyen birden fazla bilgisayar ağını birbirine bağlayan ağlar arası iletişim

---

1 **YILDIRIM**, Fadıl; İnternette Artırma Suretiyle Satım ve Yargı Kararları, Prof. Dr. Ömer TEOMAN'a 55. Yaş Günü Armağanı, 2. Cilt, İstanbul 2002, s. 1303.

2 **TURAN**, Gamze; Elektronik Sözleşmeler ve Elektronik Sözleşmelere Uygulanacak Hukukun Tespiti, TBBD., S. 77, (Y. 2008), s. 87.

3 **DEMİR**, Mehmet; Mesafeli Sözleşmelerin İnternet Üzerinden Kurulması, Ankara 2004, s. 122; **KÜÇÜKPEHLİVAN**, Olcay; Sözleşmelerin İnternet Aracılığıyla Kurulması ve Geçerliliği, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 2006, s. 21; **OĞUZ**, Habip; İnternet Ortamında Kişilik Haklarının İhlali ve Korunması, Ankara 2010, s. 26; **SIRABAŞI**, Volkan; İnternet ve Televizyon Aracılığıyla Kişilik Haklarına Tecavüz, Ankara 2007, s. 55.

sistemini ifade etmektedir[4]. Teknik anlamda interneti belirleyen *"Transfer Kontrol Protokolü/İnternet Protokolü (Transmision Control Protocol/Internet Protocol – TCP/IP)"*dir[56]. Söz konusu protokol birbiriyle bağlantı halinde olan milyonlarca bilgisayardan meydana gelen ve ağda yer alan farklı yapılardaki bilgisayarların birbirleriyle bağlantı kurabilmeleri için geliştirilen bir anlaşma dili, kurallar bütünüdür[7]. Burada Transfer Kontrol Protokolü (TCP), mesajın doğru yere ulaştırılmasından; Internet Protokolü (IP) ise, adresleme sisteminden sorumlu bulunmaktadır[8]. IP aynı zamanda, internete bağlı her bilgisayarın tanımlanmasını ve bulunmasını sağlayan kendine özgü bir sistemdir[9]. Buna göre internet, bilgisayar ile veri alışverişinin sağlayan birimler arasında örgütlü şekilde birlikteliği gerçekleştiren, dolayısıyla bilgisayarlar arası veri iletişiminde kuralları koyan protokoller bütününe verilen isimdir[10,11].

---

4 **BAŞPINAR**, Veysel/**KOCABEY**, Doğan; İnternette Fikrî Hakların Korunması, Ankara 2007, s. 72; **BÜYÜKAY**, Yusuf; İnternette Kurulan Mesafeli Sözleşmelerde Tüketicinin Korunması, http://www.e-akademi.org/makaleler/ybu yukay-7.htm, (ET: 05.06.2012); **ŞEKER**, Tülay Bektaş; Yeni Bir İletişim Teknolojisi Olarak İnternet ve Bilgi Açığı, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Konya 2004, s. 55; **İNAL**, Emrehan; E-Ticaret Hukukunda Gelişmeler ve İnternette Sözleşmelerin Kurulması, İstanbul 2005, s. 5; **SAĞLAM**, İpek; Elektronik Sözleşmeler, İstanbul 2007, s. 31; **OĞUZ**, s. 26; **GÜNAYDIN**, Barış; İnternet Yayıncılığı ve İfade Özgürlüğü, Ankara 2010, s. 24.

5 **DEMİR**, s. 122; **BAŞPINAR/KOCABEY**, s. 72; **SAĞLAM**, s. 32; **TOPALOĞLU**, Mustafa; Bilişim Hukuku, Adana 2005, s. 81; **KAYA**, Mine; Telekomünikasyon Alanında Kişilik Haklarının Korunması, ABD., (Y. 68), S. 2010/4, s. 314; **KURT**, Levent; Açıklamalı-İçtihatlı Tüm Yönleriyle Bilişim Suçları ve Türk Ceza Kanunundaki Uygulaması, Ankara 2005, s. 41; **BOZBEL**, Savaş; İnternet Üzerinden Yapılan Hukuki İşlemler ve Bu Konudaki 97/7 Sayılı AB Yönergesi ile Almanya ve İsviçre'deki Düzenlemeler, http://www.hukukcu.com/bilimsel/kitaplar/internet_uzerinden_hukuki_islem.htm, s. 8.

6 İnternetin nitelikleri, teknik altyapısı ve işleyişi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **DEMİR**, s. 121 vd..

7 **BAŞPINAR/KOCABEY**, s. 72; **FALCIOĞLU**, Mete Özgür; Türk Hukukunda Elektronik Satım Sözleşmeleri ve Kuruluşu, Ankara 2004, s. 46-47; **OĞUZ**, s. 26; **ÖZEL**, Sibel; Uluslararası Alanda Medya ve İnternette Kişilik Hakkının Korunması, Ankara 2004, s. 150; **SIRABAŞI**, s. 55-56; **AVŞAR**, B. Zakir/**ÖNGÖREN**, Gürsel; Bilişim Hukuku, İstanbul 2010, s. 29.

8 **BAŞPINAR/KOCABEY**, s. 72; **SARIAKÇALI**, Turgay; İnternet Üzerinden Akdedilen Sözleşmeler, Ankara 2008, s. 26.

9 **İNAL**, s. 5; **OĞUZ**, s. 27; **ÖZEL**, s. 150.

10 **BAŞPINAR/KOCABEY**, s. 72; **FALCIOĞLU**, Sözleşme, s. 45; **GEZDER**, Ümit; Mukayeseli Hukuk Açısından İnternette Akdedilen Sözleşmelerde Tüketicinin Korunması, İstanbul 2004, (Kısaltılmışı: GEZDER, İnternet), s. 11.

11 İnternetle ilgili temel kavramlar olan; dünyayı saran ağ (worldwide web), alan adı (domain name), web sitesi (web site), arama motoru (search engine), e-posta (e-mail), dosya indirme (download), dosya yükleme (upload), sunucu (server), mp3, internet servis sağlayıcı (ISS), başkalarına iletme (forward), basit iletim (mereconduit), ön hafızaya alma (caching), barındırma (hosting), dijital haklar yönetimi (digitalrightsmanagement) gibi kavramlar hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **BAŞPINAR/KOCABEY**, s. 72 vd.

B. Sözleşme

Sözleşme, kavram olarak; *"akit, bağıt, anlaşma, mukavele"*[12], *"bir konuda anlaşıp karşılıklı söz verme"*[13] anlamlarına gelmektedir. Sözleşme, her şeyden önce bir hukukî işlemdir[14]. Bu sebeple, daha geniş bir tanımla sözleşme, belirli bir hukukî sonucu doğurmaya yönelik, karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanlarından oluşan hukukî bir işlemdir[15],[16]. Zira her hukukî işlem gibi sözleşmeyi de taraflar, bir hakkı veya hukukî ilişkiyi kurmak, devretmek, değiştirmek ya da ortadan kaldırmak amacıyla yaparlar[17]. Zira sözleşme, taraflar arasında bir sözleşme ilişkisi meydana getirir[18]. Sözleşme ilişkisi, geçerli olarak kurulan bir sözleşmenin, taraflar arasında meydana getirdiği hukukî durum ve sonuçlardır[19]. Bu mikro hukuk düzeni, taraflar arasında bağlayıcı olup, onlar hakkında kanun gibidir (CC. Art. 1134/I).

C. İnternet Üzerinden Kurulan Sözleşme

İnternet üzerinden kurulan sözleşmeler[20], sözleşmelerin kurulmasının bir görünüm şeklidir. İnternet üzerinden kurulan sözleşmelerin özelliği, ira-

---

12 **ÖZCAN**, Hüseyin; Ansiklopedik Hukuk Sözlüğü, Ankara 1975, s. 572.

13 **DOĞAN**, Mehmet; Büyük Türkçe Sözlük, Ankara 1996, s. 998.

14 **EREN**, Fikret; Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 14. Baskı, Ankara 2012, s. 200; **KILIÇOĞLU**, Ahmet M.; Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Yeni Borçlar Kanunu'na Göre Hazırlanmış Genişletilmiş 16. Baskı, Ankara 2012, s. 52; **AKINCI**, Şahin; Borçlar Hukuku Bilgisi, 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Hükümlerine Göre Hazırlanmış 5. Baskı, Konya 2011, s. 63.

15 **EREN**, s. 200; **KILIÇOĞLU**, s. 52; **REİSOĞLU**, Safa; Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Güncelleştirilmiş ve Genişletilmiş 23. Baskı, İstanbul 2012, s. 62; **AKINCI**, s. 63.

16 TBK. m. 1'de*"Sözleşme, tarafların iradelerini karşılıklı ve birbirine uygun olarak açıklamalarıyla kurulur."*ifadeleriyle sözleşmenin kurulması açıklanmış ancak doğrudan sözleşme tanımı yapılmamıştır. Keza bu durum 818 Sayılı Borçlar Kanunu için de geçerlidir.

17 **EREN**, s. 200.

18 **EREN**, s. 203.

19 Ayrıntılı bilgi için bkz. **EREN**, s. 200 vd.

20 Doktrinde internet üzerinden kurulan sözleşmeleri tarif etmek üzere *"elektronik sözleşmeler"* ifadesi de kullanılmaktadır. Bu konuda **SAĞLAM** (s. 72), elektronik sözleşmeleri; *"internet üzerinde ve internet araçları kullanılarak yapılan sözleşmeler"* olarak ifade etmiştir. Yine bkz. **AKKURT**, Sinan Sami; Elektronik Ortamda Hizmet Sunumu ve Buna İlişkin Sözleşmelerin Hukuki Özellikleri, AÜHFD., C. 60, S. 1, (Y. 2011), s. 26; **ZAMMIT**, P. Joseph/**GALANT**, Felice B.; Elektronik Sözleşme, İBD, C. 73, S. 4, (Y. 1999), (Çeviren: İlyas ÇEVİKTAŞ), s. 942-853. Ancak biz burada *"elektronik sözleşmeler"* ifadesini kullanmayı, söz konusu müesseseyi açıklamak bakımından uygun görmedik. Çünkü elektronik olan sözleşme değil, sözleşmenin kurulmasında ve bazen de ifasında kullanılan vasıtalardır. Aynı doğrultuda görüş için bkz. **İNAL**, s. 93.

de beyanının karşı tarafa ulaştırılması aşamasında kendisini göstermektedir[21]. Burada taraflar, iradelerini birbirlerine internet aracığıyla ulaştırmaktadırlar[22]. İnternet üzerinden kurulan sözleşmelerin, klâsik şekilde kurulan sözleşmelerden temel farkı budur[23]. Bu sebeple, internet üzerinden kurulan sözleşmeler de, Borçlar Hukukunun sözleşmelerle ilgili getirmiş olduğu ilkelere tâbidir[24].

İnternet üzerinden kurulan sözleşmeler çeşitli türlere ayrılmaktadır. Bunlar arasında ilk tür, internet veri bankası veya giriş sözleşmesidir. İnternet veri bankası sözleşmesinin konusu, bilgilerin bir veri bankasından alınıp, kullanıcının bilgisayarına yüklemesine ilişkindir[25]. Meselâ, yazılım, kitaplar veya bunların bir kısmı, resim, film, müzik parçaları gibi verilerin aktarımı bu kapsamda düşünülebilir[26]. Burada sadece sözleşmelerin kurulması değil, sözleşmenin ifası da internet üzerinden gerçekleşmektedir[27]. Bir diğer tür, mal satımına ilişkin sözleşmelerdir. Bu tip sözleşmelerde her çeşit malın satılması söz konusudur. Sözleşme internette kurulmaktadır. Bununla birlikte söz konusu halde sözleşmenin ifası yine gelenekçi usullerle yerine getirilmektedir[28]. Son tür ise, internette hizmet sunumuna ilişkin sözleşmelerdir. Bu sözleşmelerin konusu bir hizmetin yerine getirilmesidir. Ancak hizmet edimi, internet ağı içerisinde ifa edilmektedir[29]. Meselâ, danışma hizmetleri, uçak bileti temini, otel rezervasyonları bu kapsamda değerlendirilmektedir.

---

21 **SARIAKÇALI**, s. 39; **SAĞLAM**, s. 71-72.

22 **SARIAKÇALI**, s. 39; **SAĞLAM**, s. 71; **KÜÇÜKPEHLİVAN**, s. 48.

23 **SARIAKÇALI**, s. 39; **SAĞLAM**, s. 71-72.

24 **KIRCA**, Çiğdem; İnternette Sözleşme Kurulması, BATİDER, C. XX, S. 4, (Y. 2000), s. 99; **DEMİR**, s. 144; **FALCIOĞLU**, Sözleşme, s. 61; **KILIAN**, Wolfgang, (Çeviren: Ayça Akkayan YILDIRIM); Dijital İletişin ve Sözleşme Hukuku, Uluslararası İnternet Hukuku Sempozyumu, İzmir 2002, s. 164; **SARIAKÇALI**, s. 39; **KÜÇÜKPEHLİVAN**, s. 48; **UYUMAZ**, Alper; Elektronik Sözleşmelerin Web Siteleri Aracılığıyla Kurulması ve Bu Sözleşmelerin İfası, DEÜHFD., C. 9, Özel Sayı, (Y. 2009), s. 908.

25 **KIRCA**, s. 100; **TİRYAKİ**, Betül; E-Tüketici ve Mesafeli Sözleşmelerde Tüketicinin Korunması, XIII. Türkiye'de İnternet Konferansı Bildirileri, Ankara 22-23 Aralık 2008, s. 94.

26 **KIRCA**, s. 100; **UYUMAZ**, s. 909; **TİRYAKİ**, s. 94.

27 **KIRCA**, s. 100; **TİRYAKİ**, s. 94.

28 **KIRCA**, s. 101; **UYUMAZ**, s. 909; **TİRYAKİ**, s. 94; **BÜLTER**, Ahmet; Tüketicinin Korunması Hukukunda Mesafeli Sözleşme Kavramı, GÜESEFD., S. 13, (Y. 11), s. 14.

29 **KIRCA**, s. 101; **UYUMAZ**, s. 909; **TİRYAKİ**, s. 94; **BÜLTER**, s. 15.

D. Elektronik Araçlar Marifetiyle Ticaret

"Elektronik araçlar marifetiyle ticaret"[30] kavramının genel kabul görmüş bir tanımı bulunmamaktadır. Doktrinde bir görüşe göre[31]; elektronik araçlar marifetiyle ticaret, dar anlamda algılamakta ve sadece bilgisayar ağlarıyla gerçekleştirilen, internet odaklı ticarî faaliyetlerle sınırlandırılmakta ve bu doğrultuda açıklanmaktadır. Bizim de katıldığımız diğer bir görüşe[32] göre ise, tüm elektronik iletişim araçları, elektronik araçlar marifetiyle ticaretin araçları kabul edilmekte ve dolayısıyla bu hususa ilişkin daha geniş kapsamlı bir açıklama yapılmaktadır. Bu itibarla, elektronik araçlar marifetiyle ticaret, *"mal ve hizmetlerin işletmeler veya kişiler arasında elektronik ortamda işlenmesi ve iletilmesi suretiyle gerçekleştirilen ticarî işlerin bütünü"*[33,34] olarak ifade edilebilir. Elektronik

---

[30] Burada kullanılan*"elektronik araçlar marifetiyle ticaret"* kavramı, doktrinde ve uygulamada yaygın bir şekilde *"elektronik ticaret"* olarak adlandırılmaktadır. Ancak biz burada söz konusu müesseseyi açıklamak için, *"elektronik ticaret"*deyişi yerine *"elektronik araçlar marifetiyle ticaret"* ifadesini kullanmanın daha uygun olacağını kanaatindeyiz.

[31] Bkz. **GEZDER**, İnternet, s. 9; **GEZDER**, Ümit; Mesafeli Sözleşmeler, İstanbul 2006, s. 39; T**OPALOĞLU**, s. 81 vd; **TURAN**, s. 88; **AVŞAR/ÖNGÖREN**, s. 180; **BUCAKLI**, Ali Tamer; Elektronik Ticaret, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2007, s. 36 vd; **KÜÇÜKPEHLİVAN**, s. 13.

[32] **DEMİR**, s. 117; **İNAL**, s. 14; **SARIAKÇALI**, s. 18-19; **SAĞLAM**, s. 61-62; **KARACA**, Derya; Avrupa Birliğinde E-Ticaret Kavramı, AB'de ve Türkiye'de Bu Konuda Yapılan Hazırlıklar, Çalışmalar ve E-Ticaretin Vergilendirilmesi, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2006, s. 6; **GÜNGÖR**, Gülin; İnternet Yoluyla Girişilen Elektronik Tüketici Akitleri ve Milletlerarası Özel Hukukta Tüketicinin Korunması, AÜHFD, C. 46, S. 1-4, (Yıl: 1997), s. 101 vd.; **GÜNGÖR**, Gülin; Yeni Düzenleme Çalışmalarında Elektronik Akitlerin Kuruluşu ve Click-Wrap Yazılımı Lisansı Sözleşmelerinde Hukuk Seçimi Kaydı, AÜHFD., C. 51, S. 1, (Y. 2002), (Kısaltılmışı: GÜNGÖR, Düzenleme), s. 20; **FALCIOĞLU**, M. Özgür; Elektronik Satımlara İlişkin Uluslararası Düzenlemeler, İnternet ve Hukuk, İstanbul 2004, s. 66.

[33] **GÜNGÖR**, Düzenleme, s. 19-20; **FALCIOĞLU**, Sözleşme, s. 51; **SARIAKÇALI**, s. 19.

[34] Dünya Ticaret Örgütü'nün 15 Şubat 1997 tarihli Hizmetler Ticareti Genel Anlaşması'nda elektronik ticaret,*"mal ve hizmetlerin üretim, reklam, satış ve dağıtımlarının telekomünikasyon ağları üzerinden yapılmasıdır."*Elektronik Ticaret Koordinasyon Kurulu (ETKK) Hukuk Çalışmaları Grubu'nun 8 Mayıs 1998 tarihli raporuna göre; *"Elektronik ticaret; bireyler ve kurumların, açık ağ ortamında (internet) veya sınırlı sayıda kullanıcı tarafından ulaşılabilen kapalı ağ ortamlarında (intranet) yazı, ses ve görüntü şeklindeki sayısal bilgilerin işlenmesi, iletilmesi ve saklanması temeline dayanan ve bir değer yaratmayı amaçlayan ticarî işlemlerin tümünü ifade etmektedir."*Ayrıntılı bilgi için bkz. **SAĞLAM**, s. 61 vd.; **KARACA**, s. 4 vd. Birleşmiş Milletler Ticaret Hukuku Komisyonu (UNCITRAL) ise elektronik ticareti,*"Ticari aktiviteler kapsamında her türlü veri mesajının, EDI (elektronic data interchange), Internet, e-mail gibi gelişmiş yöntemlerin yanında, telekopi ve faks gibi daha az karmaşık veri iletimi yöntemleri kullanılarak elektronik ortamda değişimine elektronik ticaret denilmektedir."*şeklinde ifade etmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. **KARACA**, s. 4 vd.; **SEMERCİ**, Murat; Elektronik Ticaretin İşleyişi, Denetimi ve Muhasebeleştirilmesi, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kahramanmaraş 2007, s. 9 vd. Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun Tasarısı'nın m. 2/(1)-c hükmüne göre ise; *"Elektronik Ticaret; fizikî olarak karşı karşıya gelmeksizin elektronik ortamda gerçekleştirilen ticarî faaliyetleri ifade eder."*

araçlar marifetiyle ticaret, geleneksel ticarete alternatif bir sistem değildir[35]. Burada, gelişen teknolojiye paralel olarak ortaya çıkan ve ticareti kolaylaştıran bir yenilik söz konusudur[36]. Zira iletişim teknolojileri, ticarette genellikle aracılık rolünü üstlenmektedir[37].

III. İNTERNETTE SÖZLEŞMELERİN KURULMASINDA KULLANILAN YÖNTEMLER

Çeşitli araç ve yöntemlerle elektronik iletişime girmek mümkündür. Ancak konumuzun *"internette sözleşmelerin kurulması"* olması hasebiyle, burada sadece *"internette"* sözleşmelerin kullanılmasında kullanılan yöntemler incelenmiştir. Bu bakımdan telefon, televizyon, faks, telgraf, teleks gibi araçlar aracılığıyla kurulan sözleşmeler konumuz kapsamına dâhil edilmemiştir.

İnternette sözleşmelerin kurulmasında temel olarak üç yöntemin kullanıldığı söylenilebilir. Bunlar; elektronik posta, dünyayı saran ağ (world wide web) ve elektronik veri değişimi (EDI)'dir. Elektronik posta teknik anlamda; metin, ses, resim ve video dosyaları içeren mesajların kapalı ağlar veya internet üzerinden karşılıklı gönderilmesine imkân tanıyan bir sistemdir[38]. Elektronik posta mesajları, elektronik ortamın altyapı unsurları açısından birer veridirler ve ağ üzerinde TCP/IP protokolü çerçevesinde hareket ederler[39]. Elektronik postanın diğer iletişim imkânlarına oranla özelliği, her kullanıcının mesajlarını göndermek ve gelen mesajları almak üzere kendine ait elektronik posta adresinin bulunmasıdır[40]. Böylece kullanıcı, kendisine mesaj gönderildiği anda internete bağlı olmasa dahi, mesaj kutusunda saklanan bu mesajı daha sonra görebilme imkânına sahip olur.

Dünyayı saran ağ, kısaca web; bir web sunucusunda saklanan verilerin internet üzerinden paylaşılması amacı üzerine inşa edilmiş olan bir sistemdir[41]. İnternet üzerinden kurulan sözleşmeler çerçevesinde web sisteminin kullanımında ön plana çıkan öge web sayfası (web page) ve onunla bağlantılı olarak

---

35 **SARIAKÇALI**, s. 19.

36 **SAĞLAM**, s. 62.

37 **SARIAKÇALI**, s. 19.

38 **FALCIOĞLU**, Sözleşme, s. 55-56; **İNAL**, s. 11; **SAĞLAM**, s. 40; **KÜÇÜKPEHLİVAN**, s. 28; **YILMAZ**, Süleyman; Satım Sözleşmesinin Elektronik Posta (E-Mail) Aracılığı ile Kurulması, Prof. Dr. Fırat ÖZTAN'a Armağan, II. Cilt, Ankara 2010, s. 2333; **OĞUZ**, s. 35.

39 **FALCIOĞLU**, Sözleşme, s. 56.

40 **İNAL**, s. 11; **SARIAKÇALI**, s. 41; **KÜÇÜKPEHLİVAN**, s. 29; **YILMAZ**, s. 2333.

41 **FALCIOĞLU**, Sözleşme, s. 56; **SAĞLAM**, s. 42; **KÜÇÜKPEHLİVAN**, s. 28; **OĞUZ**, s. 30-31.

değerlendirilmesi gereken web siteleri (web site)'dir[42]. Bilgisayar veya aynı işlevi gören bir aracın (meselâ, mobil telefon) ekranında tarama programları (web browser) aracılığıyla bir bütün halinde gösterilen verilerin toplamı bir web sayfasını oluşturur. Bir ortak konu ve amaç için organize edilmiş olan web sayfalarının toplamı da bir web sitesini oluşturur[43]. Web aracılığıyla kurulan sözleşmelerin esasını ise, genellikle web sitesini işletenle web sitesine bağlı sayfaları görüntüleyen kişiler arasındaki iletişim oluşturur[44]. Web sitesini işleten veya sağlayıcının iradesi web sayfasında beyan edilmekte, web sayfasını görüntüleyen kişilerin iradesi ise genellikle sipariş formlarının doldurulması veya ilgili kutucukların tıklanması suretiyle beyan edilmektedir[45].

Elektronik veri değişimi[46]; taraflar arasındaki mal ve hizmet siparişlerinin alınması, fatura, irsaliye, konşimento düzenlenmesi işlemlerini kodlayarak bilgisayarlar arasında aktarıma imkân sağlayan bir sistemdir[47]. Elektronik veri değişimi sistemini, elektronik posta ve web aracılığıyla kurulan sözleşmelerden ayıran temel nokta, dışarıya kapalı olmasıdır[48]. Elektronik veri değişimi, işletmelerde stok kontrolü ve sipariş verme amacıyla yaygın olarak kullanılmaktadır[49],[50]. Bu yöntemin işletmeler arasında kullanılabilmesi için, ilk önce bu konuda bir sözleşme kurulmuş olması gerekir. Bunun yanında kurulan bu sözleşmeyle sistemin işleyişinin belirlenerek tarafların bilgisayar sistemlerinin uyumlaştırılması gerekmektedir[51]. Bunların dışında, internet telefonu, telekonferans, sohbet odalarında yapılan internet sohbeti (chat) ile de karşılıklı irade beyanında bulunmak ve sözleşme kurmak mümkündür[52]. Bu sayede iki veya daha fazla sayıda kullanıcı, internet üzerinden eş zamanlı olarak birbirleriyle haberleşebilmektedirler. Burada haberleşme, hiçbir gecikme veya kesintiye uğramaksızın muhataba ulaşmaktadır.

---

42 **FALCIOĞLU**, Sözleşme, s. 56-57; **SAĞLAM**, s. 42.

43 **FALCIOĞLU**, Sözleşme, s. 57.

44 **SARIAKÇALI**, s. 40.

45 **GEZDER**, Sözleşmeler, s. 109.

46 Electronic Data Interchange.

47 **FALCIOĞLU**, Sözleşme, s. 59.

48 **FALCIOĞLU**, Sözleşme, s. 56; **GEZDER**, İnternet, s. 11; **GEZDER**, Sözleşmeler, s. 36.

49 **SARIAKÇALI**, s. 23; **SAĞLAM**, s. 90-91.

50 Yine kredi kartı ödemelerinde kullanılan POS (point of safe) cihazları da bu kapsamda değerlendirilmektedir.

51 **SARIAKÇALI**, s. 24.

52 **SAĞLAM**, s. 94.

IV. İNTERNET ÜZERİNDEN SÖZLEŞMELERİN KURULMA ANI

A. İnternette İrade Beyanları

İrade beyanı; bir hakkın veya hukukî işlemin kurulması, değiştirilmesi veya sona erdirilmesi şeklinde bir hukukî sonuç doğurmaya yönelik iradenin açıklanmasıdır[53]. Sözleşme hukukunda bir sözleşmenin kurulabilmesi için, tarafların karşılıklı ve birbirlerine uygun irade beyanlarının varlığı gerekir (TBK. m. 1). İşbu çalışma bakımından önem arz eden, tarafların iradelerini internet marifetiyle beyanda bulundukları hallerdir. Bu bağlamda geleneksel anlamda irade beyanı kavramı karşısında, internette irade beyanı kavramının kendine özgü bazı farklılıkları ve buna bağlı olarak da ayırt edici nitelikleri mevcuttur[54]. Söz konusu nitelikler, internette iletişim ortamı ve sürecinde somut olarak bir elektronik mesaja dönüşen iradenin, gerek oluşumu ve açıklanması gerek muhataba gönderilmesi ve belli yerlerde depolanması aşamalarında kendini göstermektedir[55].

İnternette irade beyanlarına ilişkin çeşitli tasnifler yapılmaktadır. İlk tasnif; tam otomatik olan veya olmayan irade beyanlarıdır. Burada irade beyanının tamamen veya kısmen insan kaynaklı bir iradenin ürünü olması ile tamamen ya da kısmen bir aygıt kaynaklı gerçekleşmiş bulunması arasında bir ayrım söz konusudur[56]. Meselâ, tam otomatik tekniklerle bir iletişim sürecine bağlı olarak iletilen otonom[57] bilgisayar sisteminin, kendisine gelen bir mesaja karşılık vermesi durumunda, tam otomatik bir irade beyanı söz konusudur[58,59]. Buna karşılık, kişinin kendi iradesini, internet üzerinden yine kendi komutu ile muhataba ulaştırması durumunda ise tam otomatik olmayan ve insan kaynaklı bir irade beyanı söz konusudur.

---

53 **EREN**, s. 127.

54 **DEMİR**, s. 154.

55 **DEMİR**, s. 154-155.

56 **DEMİR**, s. 159 vd.; **İNAL**, s. 99.

57 Özerk yapısı içinde kendi kendine çalışan.

58 **DEMİR**, s. 159; **İNAL**, s. 99.

59 Mesela, kullanıcı on-line satış yapan bir web sitesine girmekte, oradaki sipariş formuna gerekli bilgileri girdikten sonra formu sağlayıcıya göndermektedir. Sağlayıcının bilgisayarına ulaşan sipariş ve formdaki bilgiler, bilgisayar sistemi tarafından otomatik olarak değerlendirilmektedir. Yine stoklara ilişkin bilgisayar kayıtları incelenerek başvurunun işleme konulup konulmadığına, sözleşmenin kurulup kurulmadığına veya diğer bir içeriğe ilişkin bir metin yine otomatik olarak bilgisayar sistemi tarafından oluşturulup muhataba gönderilmektedir. Hatta çoğu zaman, siparişle birlikte kullanıcının kredi kartı bilgileri de alınmaktadır. Buna müteakip, bilgisayar otomatik olarak bir taraftan satış bedelini bu kredi kartı hesabından aktarırken diğer taraftan da sağlayıcının muhasebe veya postalama gibi ilgili birimlerini siparişten veya sözleşmeden haberdar etmektedir. Konuya ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. **İNAL**, s. 99 vd.

İnternette irade beyanlarına ilişkin bir diğer tasnif, bilgisayarlı veya dijital irade beyanlarıdır. Bilgisayarlı irade beyanı ifadesinden anlaşılması gereken, kullanılan bilgisayar yazılım programı sayesinde otomatik biçimde hazırlanan ve gönderilen irade beyanlarıdır[60]. Bilgisayarlı irade beyanları, otomatikleştirilmiş irade beyanlarının önemli bir türünü oluşturur[61]. Dijital irade beyanları kavramı ise, dijital imzalı bir elektronik belgede açıklanan irade beyanlarını ifade etmek için kullanılmaktadır[62].

B. İnternette İrade Beyanlarının Hüküm İfade Etmeye Başlaması

1. Genel Olarak

İnternette sözleşmelerin kurulmasında kullanılan usul ve araçlar vasıtasıyla yapılan irade beyanlarının hazırlar arasında olup olmadığının tespiti için, tarafların doğrudan, kesintiye uğramadan iletişim kurabilmeleri kıstasına bakılır[63]. Bu doğrultuda elektronik posta ile yapılan irade beyanlarının kural olarak hazırlar arasında olmadığı söylenebilir[64]. Çünkü elektronik posta ile iletişimde taraflar, her zaman doğrudan ve kesintisiz bir iletişim halinde değildirler[65]. Gerçekten de doğrudan iletişim halinde irade beyanını, muhatap, yapıldığı anda öğrenmelidir[66]. Web sitesi aracılığıyla sözleşme kurulması durumunda bir görüşe göre, müzakereler, hazır olmayanlar arasında yapılır[67],[68]. Diğer bir görüşe göre ise; web siteleri üzerinden tıklama veya form doldurma suretiyle kurulan söz-

---

60 **DEMİR**, s. 162.

61 **DEMİR**, s. 161.

62 Ayrıntılı bilgi için bkz. **DEMİR**, s. 161 vd.

63 **KIRCA**, s. 107; **SARIAKÇALI**, s. 42.

64 **KIRCA**, s. 107; **SARIAKÇALI**, s. 43.

65 Bununla birlikte elektronik posta ile iletişimi hazırlar arasında kabul eden bir görüş de mevcuttur. Bu görüş, tarafların aynı anda bilgisayar başında bulunarak gelen postalara anında cevap verdikleri takdirde hazırlar arasındaki müzakerelerden söz edilmesi gerektiğini savunmaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz. **AKİPEK**, Şebnem; Özel Hukuk ve İnternet, http://inet-tr.org.tr/inetconf5/tammetin/hukuk.html; **YILMAZ**, s. 2336 vd.

66 **SARIAKÇALI**, s. 43.

67 **KIRCA**, s. 108; **DEMİR**, s. 224; **GEZDER**, İnternet, s. 114; **ÖZSUNAY**, Ergun; Uluslararası Çalışmaların ve Bazı Ulusal Düzenlemelerin Işığında Elektronik Ticaret ve E-Sözleşmelerin Temel Sorunları, Uluslararası İnternet Hukuku Sempozyumu, İzmir 2002, s. 130; **SARIAKÇALI**, s. 43.

68 Zira burada açık diyalog durumu, şahsî soru sorma imkânı bulunmamaktadır. Bilgisayarın yaptığı irade açıklaması daha önce yüklenmiş verilere göre belli şartlarla bu şekilde programlanmıştır ve bilgisayarın kendisinin karar verme imkânı bulunmamaktadır. Bilgisayar, muhatabın şahsî anlama kapasitesini kavrayamaz ve onun irade beyanını uygun bir şekilde kavrayamaz. Ayrıntılı bilgi için bkz. **KIRCA**, s. 108.

leşmeler, hazırlar arasında kurulan sözleşme niteliğindedir[69]. Bunlarla birlikte, web siteleri üzerinden kurulan bazı sözleşmelerin hazırlar arasında yapılan sözleşmelere benzetilebileceğini belirten bir görüş de mevcuttur[70]. Kanaatimizce, bu husus, somut duruma göre değişebilir özellik arz etmektedir. Zira tam otomatik irade sunma niteliğine sahip bir web sayfasında derhal, doğrudan bir yanıt gelmektedir. Bir web sayfasından gelen bu neviden yanıtlar, ilgili sayfaya işlenen yazılımlar aracılığıyla gerçekleşmektedir. Yazılım sahibi, bu sisteme hangi durumlarda veya kullanıcı tercihlerinde ne yönde irade sunacağını önceden işlemektedir. Kullanıcı, tam otomatik web sayfasında tercih veya işaretlemelerini belirttiğinde, ilgili yazılımlar aracılığıyla daha önceden işlenen iradeyle derhal karşılaşmaktadır. Bu durumlarda hazırlar arasında sözleşme kurulması söz konusudur. Bununla birlikte tam otomatik olmayan, belli bir sonuca yönelik insan iradesini ayrıca gerektiren durumlarda ise, sözleşmenin hazır olmayanlar arasında kurulması gündeme gelir.

Müzakerelerin hazırlar arasında yapıldığının tartışmasız kabul edildiği durumlar ise, iki veya daha fazla sayıda kullanıcının, internet üzerinden eş zamanlı olarak birbirleriyle haberleştiği durumlardır. Meselâ yukarıda bahsedildiği üzere internet telefonu, telekonferans, sohbet odalarında yapılan internet sohbeti (chat) gibi durumlarda hazırlar arasında müzakere söz konusudur. Nitekim TBK. m. 4/II'ye göre de, telefon, bilgisayar gibi iletişim sağlayabilen araçlarla doğrudan iletişim sırasında yapılan öneri, hazır olanlar arasında yapılmış sayılır. Madde metni sınırlayıcı olmadığından keşfedilen yeni teknolojiler ile de sözleşmenin kurulması mümkündür.

2. Hazırlar Arasında

İrade beyanını, karşıdaki görüp de hemen cevap verebiliyorsa irade beyanı, hazırlar arası olarak yorumlanmaktadır[71]. Bir diğer ifade ile, hazırlar arası irade beyanlarında, icap (öneri) sahibi ile muhatap arasında çift yönlü eş zamanlı bir diyalog ve doğrudan görüşme biçiminde yürütülen bir iletişim söz konusudur[72].

Sözleşmenin yapılması teklifini kapsayan ve bu amaçla zaman itibariyle daha önce yapılan, karşı tarafa (muhataba) varması gerekli, tek taraflı, kesin ve bağlayıcı nitelik taşıyan, muhatabın kabulü ile sözleşmenin kurulması sonucunu doğu-

---

69 **ALTAŞ**, s. 84.

70 **İNAL**, dipnot 97.

71 **ALTAŞ**, Hüseyin; Telekomünikasyon Hukuku Ders Notları II, http://huseyinaltas.net/dersler/telekomunikasyon-hukuku, s. 83; **KIRCA**, s. 107; **SARIAKÇALI**, s. 42.

72 **DEMİR**, s. 218.

ran irade açıklamasına icap (öneri)[73] adı verilir[74]. İcap ile icaba daveti birbirinden ayırmak gerekir. İcapta, icapta bulunan, sözleşmenin yapılması için gerekli bütün noktaları irade beyanıyla kesin olarak açıklamıştır[75]. Hâlbuki bu beyanın muhatap tarafından kabulüyle sözleşme meydana gelir. Buna karşılık icaba davette durum böyle değildir. Gerçekten de, beyan sahibi nihaî ve kesin sözleşme iradesini, borçlanma niyetini açıklamamakta, sadece muhataba karşı belirli bir sözleşmeyi yapmaya hazır olduğunu bildirmektedir[76]. Bu sebeple icaba davet, beyan sahibinin, muhatabı icapta bulunmaya sevk ve tahrik etmesi olarak tanımlanmaktadır[77]. İcabın özelliği, muhatabın kabul beyanıyla sözleşmenin kurulması olduğu halde; icaba davetin özelliği, karşı tarafın icapta bulunmasını sağlamaktır[78]. İcaba davet, icap olmadığı için, davet edeni bağlamaz[79]. Ancak muhatap, icaba daveti olumlu karşılayıp, beyan sahibine karşı davet konusunda bir icapta bulunabilir. Beyan sahibi söz konusu icabı kabul ettiğinde sözleşme kurulmuş olur.

Elektronik posta yoluyla gönderilmiş bir metnin veya mesajın, icap mı yoksa icaba davet mi olduğu, söz konusu metnin muhtevasına bakılarak tespit edilir. Web sayfalarında yer alan mal sunumuna ilişkin irade beyanlarında ise hâkim görüş, irade beyanlarının, kural olarak icaba davet niteliğinde olduğu doğrultusundadır[80]. Çünkü ilgili web sayfasında sunulan ürünü daha önce başka birisi tıklayıp satın almış olabilir. Eğer söz konusu mal son ürün ise, tıklayan onu istese de alamaz. Böyle bir halde sözleşme kurulmaz. İşte bu sebeple, mal sunumuna ilişkin irade beyanı, icaba davet olarak nitelendirilmelidir.

İnternet üzerinden eş zamanlı olarak birbirleriyle iletişim kuran kişiler ve/veya kişilerden biri, icap niteliğindeki iradelerini beyan ederek sözleşmenin kurulması için ilk adımı atar. Esasen burada klâsik hazırlar arasında sözleşme kurulmasından temel nitelikte farklı bir husus bulunmamaktadır. Çünkü sadece tarafların *"hazırlar arasında"* sözleşme kurulması niteliği, internet marifetiyle gerçekleşmektedir.

---

[73] 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda *"icap"* kavramı yerine *"öneri"* kavramı kullanılmıştır. Bununla birlikte, bu çalışmada icap kavramı tercih edilmiştir.

[74] **EREN**, s. 243; **KILIÇOĞLU**, s. 54; **REİSOĞLU**, s. 64.

[75] **EREN**, s. 246; **KILIÇOĞLU**, s. 54; **REİSOĞLU**, s. 64.

[76] **EREN**, s. 246; **KILIÇOĞLU**, s. 56; **REİSOĞLU**, s. 64-65.

[77] **EREN**, s. 246; **REİSOĞLU**, s. 64.

[78] **EREN**, s. 246; **KILIÇOĞLU**, s. 54; **REİSOĞLU**, s. 64-65.

[79] **EREN**, s. 246.

[80] **KIRCA**, s. 103; **DEMİR**, s. 216; **ALTAŞ**, s. 84; **SARIAKÇALI**, s. 45; **GEZDER**, Sözleşmeler, s. 129; **TOPALOĞLU**, s. 109.

İcap sahibi, kabul için bir süre belirlemişse, bu sürenin sonuna kadar icabıyla bağlıdır. Kabul bu süre içerisinde kendisine ulaşmazsa, icap sahibi, icabına bağlılıktan kurtulur (TBK. m. 3). Kabul için süre belirlenmemişse, icap derhal kabul edilmezse, icap sahibi, icabına bağlılıktan kurtulur (TBK. m. 4).

İnternet üzerinden eş zamanlı olarak birbiriyle iletişim halinde olan kişilerden muhatabın, sözleşmenin kurulmasına yönelik icap beyanını aldıktan sonra, icabı kabul mecburiyeti yoktur. Muhatap icabı reddedebilir. Bu takdirde icap, geçerliğini ve bağlayıcılığını kaybeder[81]. Ancak muhatap, icabı kabul de edebilir. Kabul beyanı; icaba uygun olarak sözleşmenin meydana gelmesine kesin olarak imkân sağlayan, varması (yöneltilmesi) gerekli, tek taraflı bir irade açıklamasıdır[82]. Burada, internet üzerinden eş zamanlı iletişim halinde olan taraflardan muhatabın, sözleşmenin karşı tarafının icabına uygun olarak kabul beyanını açıklaması hali söz konusudur. Bununla birlikte icap sahibi, kanun veya işin özelliği ya da durumun gereği açık bir kabulü beklemek mecburiyetinde değilse icap, icaba uygun bir sürede reddedilmediği takdirde, örtülü (zımnî) olarak kabul edilmiş sayılır (TBK. m. 6).

TBK. m. 10'da, icap ve kabulün geri alınmasını düzenlenmiştir. Buradaki kanunî düzenleme gereği, internet üzerinden eş zamanlı olarak iletişim halinde olan taraflar arasında, icapta bulunulduktan veya kabul beyanından sonra icabın ya da kabulün geri alınması söz konusu değildir.

Türk Borçlar Kanunu'na göre, hazırlar arasındaki icaba (kabul için süre belirlenmemişse), derhal kabul cevabı vermeyi öngördüğü için, icap beyanını müteakip, muhatabın kabul beyanında bulunduğu anda sözleşme kurulur ve hüküm doğurmaya başlar (TBK. m. 4).

Kabul için süre belirlenmişse, bu süre içerinde, kabul beyanının icap sahibine ulaşmasıyla sözleşme kurulur. Ancak sözleşme, hüküm ve sonuçlarını kabul beyanının gönderilmesi ile doğurmaya başlar (TBK. m. 11).

3. Hazır Olmayanlar Arasında

Muhatap, irade beyanını derhal görüp de cevap verme imkânına sahip değilse, hazır olmayanlar arası irade beyanından söz edilir[83]. İnternet üzerinden kurulan sözleşmelerde hazırlar arasında olmayan sözleşmeler, kural olarak elektronik posta aracılığıyla kurulan sözleşmeler, somut durumunun niteliğine

---

81 **EREN**, s. 252; **REİSOĞLU**, s. 64.

82 **EREN**, s. 252; **KILIÇOĞLU**, s. 60; **REİSOĞLU**, s. 65.

83 **ALTAŞ**, s. 83; **İNAL**, s. 103; **GEZDER**, İnternet, s. 112.

göre web adresi ve elektronik veri değişimi aracılığıyla kurulan sözleşmeler olarak yukarıda belirtilmişti. Bu yollarla internet üzerinden icapta bulunan, kabul için bir süre belirlemişse, bu sürenin sonuna kadar icabıyla bağlıdır. Kabul bu süre içerisinde kendisine ulaşmazsa, icap sahibi, icabına bağlılıktan kurtulur (TBK. m. 3). Kabul için süre belirlenmemişse, icap, zamanında ve usulüne uygun olarak gönderilmiş bir cevabın ulaşmasının beklenebileceği ana kadar[84], icap sahibini bağlar (TBK. m. 5).

İcap beyanını alan muhatap, onun mahiyetine ve muhtevasına göre bir karara varır. İcapta bulunan, kabul için bir süre vermişse, muhatabın bu süre içerisinde icaba uygun kabul beyanını karşı tarafa ulaştırması gerekmektedir (TBK. m. 3). Aksi halde icap sahibi, icabına bağlılıktan kurtulur. İcapta bulunanın internet üzerinden gönderdiği icabında kabul için herhangi bir süre öngörülmemişse; muhatap, yukarıda izah edilen makûl bir süre içerisinde kabul beyanını, icapta bulunana ulaştırmalıdır. Zamanında gönderilen kabul, icapta bulunana geç ulaşır ve icapta bulunan icabıyla bağlı olmak istemezse, durumu derhal muhataba bildirmek mecburiyetindedir (TBK. m. 5).

İnternet üzerinden hazır olmayanlar arasında kurulan sözleşmede de yine örtülü (zımnî) kabul söz konusu olabilir. Yani icapta bulunan, kanun veya işin özelliği ya da durumun gereği açık bir kabulü beklemek zorunda değilse icap, icaba uygun bir sürede reddedilmediği takdirde, örtülü (zımnî) olarak kabul edilmiş sayılır.

TBK. m.10'da, icap ve kabulün geri alınmasını düzenlenmektedir. Buna göre; *"Geri alma açıklaması, diğer tarafa icaptan önce veya aynı anda ulaşmış ya da daha sonra ulaşmakla birlikte diğer tarafça icaptan önce öğrenilmiş olursa, icap yapılmamış sayılır. Bu kural, kabulün geri alınmasında da uygulanır."* Geri alma, bozucu yenilik doğuran bir haktır[85]. Bu hak, geri alma beyanıyla kullanılır. Geri alma beyanı; varması gerekli tek taraflı bir irade beyanı olup, bununla beyanda bulunan, daha önceki bir irade beyanının hukukî sonuçlar doğurmasını önler, engeller[86].

İnternet üzerinden kurulan sözleşmelerde, icap ve kabulün geri alınması hazır olmayanlar arasında yapılmış olsa dahi, klâsik şekilde kurulan sözleşmele-

---

[84] Burada icapta bulunan, bekleme süresinin hesabında üç hali göz önünde tutmalıdır. Bunlar, kendi icabının muhataba varması için geçecek süre, muhatabın bu icabın üzerinde icabın mahiyet ve muhtevasına, taraflar arasındaki ilişkilere göre düşünülebilmesi için gerekli süre ve nihayet kabul haberinin icapta bulunana varması için geçecek süredir. Söz konusu makûl süre, somut duruma göre tespit edilir. Konuya ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. **EREN**, s. 248 vd.

[85] **EREN**, s. 256.

[86] **EREN**, s. 256; **KILIÇOĞLU**, s. 61; **REİSOĞLU**, s. 66.

re nazaran daha sınırlı bir uygulama alanı bulmaktadır[87]. İnternetin teknik yapısı gereği, yapılan beyanın anında muhatabın hâkimiyet ulaşması söz konusu olabilmektedir. Meselâ elektronik posta yoluyla bir icap gönderildiğinde, söz konusu posta muhatabın elektronik posta hesabına birkaç saniye içerisinde ulaşabilmektedir[88]. Dolayısıyla geri alma beyanının icap veya kabul niteliğindeki ilk beyandan önce ulaşması pek mümkün gözükmemektedir. Ancak burada TBK. m. 10/I'de yer alan hüküm gereği, geri alma beyanı icaptan veya kabulden sonra ulaşmakla birlikte, yine icaptan veya kabulden önce öğrenilmişse, geri alma beyanı ancak bu takdirde etki gösterir.

İnternet üzerinden kurulan sözleşmelerde, kabul beyanı, icap sahibinin hâkimiyet alanına ulaştığı, vardığı anda sözleşme meydana gelir[89]. Bunun için icap sahibinin, kabul beyanını öğrenmesi şart değildir[90]. Ancak daha önce de ifade edildiği üzere, açık bir kabul beyanına ihtiyaç duyulmayan hallerde icap, muhatap tarafından makûl süre içerisinde reddedilmediği takdirde sözleşme kurulur. Yani örtülü (zımnî) kabul beyanında, sözleşmenin kurulduğu an, muhatabın ret beyanında bulunmaması şartıyla icap beyanının muhataba ulaştığı andır (TBK. m. 6).

TBK. m. 11'e göre, *"Hazır olmayanlar arasında kurulan sözleşmeler, kabulün gönderildiği andan itibaren hüküm doğurur. Açık bir kabulün gerekli olmadığı durumlarda, sözleşme icabın ulaşma anından başlayarak hüküm doğurur."* Böylece, kabul haberinin icap sahibine vardığı, ulaştığı anda kurulan sözleşme, hüküm ve sonuçlarını geçmişe etkili olarak gönderme anından itibaren meydana getirmektedir[91].

---

87 **KIRCA**, s. 112; **ÖZSUNAY**, s. 132; **SARIAKÇALI**, s. 54.

88 Web sitesi üzerinden kurulan sözleşmelerde, sitede mal ve hizmet sunumunun icap olarak kabul edilmesi durumunda, yapılan icap siteye girildiği anda öğrenileceğinden icabın geri alınması mümkün değildir. Bu durumda müşterinin kabul beyanı da sipariş formunun doldurulup gönderilmesi ile karşı tarafta anında algılanıp işleme konulduğundan, geri alma mümkün olmamaktadır. Müşterinin siparişinin icap sayıldığı hallerde de, yine aynı şekilde, onun icabını geri alması mümkün değildir. Bu durumda web sitesinin kabul beyanı, anında müşterinin bilgisayarının ekranında görünmekte ve öğrenilmekte olduğundan, geri alma yine mümkün değildir. Ancak, bu tür sözleşmelerde, web sitesi tarafından genellikle, kişilerin korunması amacıyla, siparişin her adımından sonra müşteriye devam etmek isteyip istemediği sorulmakta, bu suretle müşteriye henüz sözleşme kurulmadan müzakereyi kesme imkânı verilmektedir. Konuya ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. **SARIAKÇALI**, s. 54 vd.

89 **EREN**, s. 259; **KILIÇOĞLU**, s. 62; **REİSOĞLU**, s. 67.

90 **EREN**, s. 259; **KILIÇOĞLU**, s. 62.

91 **EREN**, s. 260; **KILIÇOĞLU**, s. 61-62; **REİSOĞLU**, s. 67.

SONUÇ

Günlük hayatın hemen hemen tüm alanlarına yayılmış olan internet kullanımı, sözleşmelerin kuruluşunda ve hatta ifasında önemli bir araç haline gelmiştir. Günümüzde bireyler, bulundukları yerden internet aracılığıyla birçok hizmetten yararlanmaktadır. Bunlar arasında ödemenin internet üzerinden gerçekleştirilmesi de bulunmaktadır.

İnternet üzerinden sözleşmelerin kurulması elektronik posta, web üzerinden tıklamalar veya formların doldurulması, elektronik veri değişimi, internet telefonu, telekonferans, sohbet odalarında yapılan internet sohbeti aracılığıyla gerçekleştirilebilmektedir. Bu araçlardan elektronik posta marifetiyle kurulan sözleşmeler kural olarak hazır olmayanlar arasında kabul edilmektedir. Web aracılığıyla kurulan sözleşmeler somut duruma göre hazırlar arasında kabul edilebileceği gibi hazır olmayanlar arasında da kabul edilebilir. İnternet telefonu, telekonferans, sohbet odalarında yapılan internet sohbeti marifetiyle kurulan sözleşmeler ise hazırlar arasında kabul edilmektedir.

Sözleşme, internet üzerinden de tarafların iradelerini karşılıklı ve birbirine uygun olarak açıklamalarıyla kurulur. Hazır olanlar arasında sözleşme, süre belirtilmeksizin yapılan icaba usulüne uygun kabul ile birlikte kurulur ve hüküm ve sonuç doğurmaya başlar. Hazır olmayanlar arasında kurulan sözleşmeler, kabulün gönderildiği andan başlayarak hüküm ve sonuç doğurur. Açık bir kabulün gerekli olmadı durumlarda ise sözleşmenin, hüküm ve sonuçlarını doğurması, icabın ulaşması ulaşma anından itibarendir.

KAYNAKÇA*

AKINCI, Şahin: Borçlar Hukuku Bilgisi, 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Hükümlerine Göre Hazırlanmış 5. Baskı, Konya 2011.

AKİPEK, Şebnem: Özel Hukuk ve İnternet, http://inet-tr.org.tr/inetconf5/tammetin/hukuk.html, (Erişim tarihi: 22.12.2011).

AKKURT, Sinan Sami: Elektronik Ortamda Hizmet Sunumu ve Buna İlişkin Sözleşmelerin Hukukî Özellikleri, AÜHFD., C.60, S.1, (Y.2011), s.19-46.

ALTAŞ, Hüseyin: Telekomünikasyon Hukuku Ders Notları II, http://huseyinaltas.net/dersler/telekomunikasyon-hukuku, (Erişim Tarihi: 21.12.2011).

AVŞAR, Zakir B./ÖNGÖREN, Gürsel: Bilişim Hukuku, İstanbul 2010.

BAŞPINAR, Veysel/KOCABEY, Doğan: İnternette Fikrî Hakların Korunması, Ankara 2007.

BERBER, Leyla Keser: E-Sözleşme Bağlamında Dijital İmza ve ETKK Yasa Taslağı Açısından Türkiye'de Durum, İnternet ve Hukuk, İstanbul 2004, s.49-64.

BOZBEL, Savaş: İnternet Üzerinden Yapılan Hukukî İşlemler ve Bu Konudaki 97/7 Sayılı AB Yönergesi ile Almanya ve İsviçre'deki Düzenlemeler, http://www.hukukcu.com/bilimsel/kitaplar/internet_uzerinden_hukuki_islem.htm, (Erişim Tarihi: 21.12.2011).

BUCAKLI, Ali Tamer: Elektronik Ticaret, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2007.

BÜLTER, Ahmet: Tüketicinin Korunması Hukukunda Mesafeli Sözleşme Kavramı, GÜESEFD., S.13, (Y.11), s.19-29.

BÜYÜKAY, Yusuf: İnternette Kurulan Mesafeli Sözleşmelerde Tüketicinin Korunması, http://www.e-akademi.org/makaleler/ybuyukay-7.htm, (Erişim Tarihi: 21.12.2011).

DEMİR, Mehmet: Mesafeli Sözleşmelerin İnternet Üzerinden Kurulması, Ankara 2004.

DERYAL, Yahya: Hukukun Temel Kavramları (Hukuka Giriş), Trabzon 2011

DURAL, Mustafa/ÖĞÜZ, Tufan: Türk Özel Hukuku, Cilt II, Kişiler Hukuku, İstanbul 2004.

* Dipnotlarda geçen eserler, yazarlarının soyadları ile anılmıştır. Aynı yazarın birden fazla eserine yapılan atıflar ile aynı soyadı taşıyan yazarların eserlerine yapılan atıflar, kısaltılmış şekilleriyle parantez içerisinde gösterilmiştir.

EREN, Fikret: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 14. Baskı, Ankara 2012.

FALCIOĞLU, Mete Özgür: Türk Hukukunda Elektronik Satım Sözleşmeleri ve Kuruluşu, Ankara 2004, (Kısaltılmışı: FALCIOĞLU, Sözleşme); Elektronik Satımlara İlişkin Uluslararası Düzenlemeler, İnternet ve Hukuk, İstanbul 2004, s.65-92, (Kısaltılmışı: FALCIOĞLU, Düzenlemeler).

GEZDER, Ümit: Mukayeseli Hukuk Açısından İnternette Akdedilen Sözleşmelerde Tüketicinin Korunması, İstanbul 2004, (Kısaltılmışı: GEZDER, İnternet); Mesafeli Sözleşmeler, İstanbul 2006, (Kısaltılmışı: GEZDER, Sözleşmeler).

GÜNAYDIN, Barış: İnternet Yayıncılığı ve İfade Özgürlüğü, Ankara 2010.

GÜNGÖR, Gülin: İnternet Yoluyla Girişilen Elektronik Tüketici Akitleri ve Milletlerarası Özel Hukukta Tüketicinin Korunması, AHFD., C.46, S.1-4, (Y.1997), s.101-120, (Kısaltılmışı: GÜNGÖR, Tüketici); Yeni Düzenleme Çalışmalarında Elektronik Akitlerin Kuruluşu ve Click-Wrap Yazılımı Lisansı Sözleşmelerinde Hukuk Seçimi Kaydı, AHFD., C.51, S.1, (Y. 2002), s.19-42, (Kısaltılmışı: GÜNGÖR, Düzenleme).

GÜRBÜZ, Ayşe: Elektronik İmza, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 2005.

İNAL, Emrehan: E-Ticaret Hukukunda Gelişmeler ve İnternette Sözleşmelerin Kurulması, İstanbul 2005.

KARACA, Derya: Avrupa Birliğinde E-Ticaret Kavramı, AB'de ve Türkiye'de Bu Konuda Yapılan Hazırlıklar, Çalışmalar ve E-Ticaretin Vergilendirilmesi, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2006.

KAYA, Mine: Telekomünikasyon Alanında Kişilik Haklarının Korunması, ABD, S. 2010/4, (Y. 68), s. 279-335.

KILIAN, Wolfgang: Dijital İletişin ve Sözleşme Hukuku, Uluslararası

(Çeviren: AyçaAkkayan YILDIRIM) İnternet Hukuku Sempozyumu, İzmir 2002, s. 161-177.

KILIÇOĞLU, Ahmet M.: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Yeni Borçlar Kanunu'na Göre Hazırlanmış Genişletilmiş 16. Baskı, Ankara 2012.

KIRCA, Çiğdem: İnternette Sözleşme Kurulması, BATİDER., C. XX, S.4, (Y. 2000), s.99-120.

KURT, Levent: Açıklamalı-İçtihatlı Tüm Yönleriyle Bilişim Suçları ve Türk Ceza Kanunundaki Uygulaması, Ankara 2005.

KÜÇÜKPEHLİVAN, Olcay: Sözleşmelerin İnternet Aracılığıyla Kurulması ve Geçerliliği, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 2006.

OĞUZ, Habip: İnternet Ortamında Kişilik Haklarının İhlâli ve Korunması, Ankara 2010.

ÖNDER, Fatih: Borçlar Hukuku Açısından Elektronik İmza, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kırıkkale 2007.

ÖZEL, Sibel: Uluslararası Alanda Medya ve İnternette Kişilik Hakkının Korunması, Ankara 2004.

ÖZKAN, Cahit: MilletlerarasıYetki, http://www.cahitozkan.av.tr/

dosyalar/Milletleraras&%23305%3B%20Yetki.doc, (Erişim tarihi: 06.01.2012).

ÖZSUNAY, Ergun: Uluslararası Çalışmaların ve Bazı Ulusal Düzenlemelerin Işığında Elektronik Ticaret ve E-Sözleşmelerin Temel Sorunları, Uluslararası İnternet Hukuku Sempozyumu, İzmir 2002, s.121-143.

ÖZTAN, Bilge: Medenî Hukukun Temel Kavramları, 35. Bası, Ankara 2011.

REİSOĞLU, Safa: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Güncelleştirilmiş ve Genişletilmiş 23. Baskı, İstanbul 2012.

SAĞLAM, İpek: Elektronik Sözleşmeler, İstanbul 2007.

SARIAKÇALI, Turgay: İnternet Üzerinden Akdedilen Sözleşmeler, Ankara 2008.

SEMERCİ, Murat: Elektronik Ticaretin İşleyişi, Denetimi ve Muhasebeleştirilmesi, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kahramanmaraş 2007.

SIRABAŞI, Volkan: İnternet ve Televizyon Aracılığıyla Kişilik Haklarına Tecavüz, Ankara 2007.

ŞEKER, Tülay Bektaş: Yeni Bir İletişim Teknolojisi Olarak İnternet ve Bilgi Açığı, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Konya 2004.

ŞENOCAK, Zarife: Dijital İmza ve Dijital İmzanın Borçlar Kanunu Hükümleri Açısından Ele Alınması, AHFD., C.50, S.2, (Y.2001), s.97-135.

TARMAN, Zeynep Derya: Yabancılık Unsuru, http://www.toplumsalbilinc.org/forum/index.php?topic=15382.0, (Erişim tarihi: 06.01.2012).

TİRYAKİ, Betül: E-Tüketici ve Mesafeli Sözleşmelerde Tüketicinin Korunması, XIII. Türkiye'de İnternet Konferansı Bildirileri, Ankara 22-23 Aralık 2008, s.91-96.

TOPALOĞLU, Mustafa: Bilişim Hukuku, Adana 2005.